

УДК 615.825:316.344.6

Шуба Л.В.¹, Омок Г.А.¹, Шуба В.В.², Хижняк М. В.³

¹канд. пед. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²канд. пед. наук, доц, Український державний університет науки і технологій

³студент, НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Безбар'єрне середовище є одним із визначальних чинників підвищення ефективності реабілітаційного процесу, оскільки воно безпосередньо впливає не лише на фізичні можливості пацієнта, а й на його психоемоційний стан, мотивацію та рівень залученості до відновлювальних заходів. У сучасній реабілітаційній практиці доступність середовища розглядається як важливий елемент комплексного, людиноцентрованого підходу [1, 4, 5]. Це включає в себе наступні аспекти:

1. Підвищення рівня самостійності пацієнтів. Наявність безбар'єрної інфраструктури (пандусів, ліфтів, адаптованих санітарно-гігієнічних приміщень, зрозумілої навігації) створює умови для самостійного пересування пацієнтів у межах реабілітаційного закладу. Це дозволяє зменшити залежність від сторонньої допомоги, формує відчуття

контролю над власним життям та сприяє відновленню навичок самообслуговування. Самостійність є важливим показником успішності реабілітації, особливо для осіб після інсультів, травм опорно-рухового апарату та ампутацій, оскільки вона безпосередньо пов'язана з відновленням функціональної активності та соціальної адаптації [1-3].

2. Зменшення рівня тривожності та психоемоційного напруження. Фізичні та організаційні бар'єри часто стають додатковими стресогенними факторами для пацієнтів, посилюючи почуття безпорадності, страху та невпевненості. Безбар'єрне середовище, навпаки, формує відчуття безпеки, прогнозованості та психологічного комфорту. Зниження рівня тривожності позитивно впливає на перебіг реабілітації, оскільки стабільний психоемоційний стан сприяє кращому засвоєнню рухових навичок, підвищенню концентрації уваги та зменшенню проявів депресивних і посттравматичних розладів, що є особливо актуальним для пацієнтів у післявоєнний період [2, 5].

3. Формування позитивної мотивації до участі у реабілітаційному процесі. Мотивація пацієнта є ключовим фактором успішності реабілітації. Безбар'єрне середовище підсилює внутрішню мотивацію, оскільки пацієнт не стикається з постійними обмеженнями, що демотивують і знижують віру у власні можливості. Доступність реабілітаційних процедур, зрозумілі інструкції, адаптовані методики занять і використання сучасних технологій (зокрема біологічного зворотного зв'язку та дистанційної реабілітації) сприяють активному залученню пацієнтів до процесу відновлення та формуванню відповідального ставлення до власного здоров'я [1, 4].

4. Покращення комунікації між пацієнтом і фахівцями. Безбар'єрність охоплює також комунікативний аспект взаємодії. Наявність доступної інформації, індивідуалізований підхід, використання альтернативних способів комунікації та інклюзивної мови сприяють встановленню довірливих відносин між пацієнтом і мультидисциплінарною командою фахівців. Ефективна комунікація дозволяє більш точно визначати реабілітаційні потреби пацієнта, коригувати програму відновлення та підвищувати якість зворотного зв'язку, що є критично важливим для досягнення стабільних позитивних результатів [2, 4].

5. Скорочення термінів відновлення функціональних можливостей. Комплексний вплив безбар'єрного середовища – через підвищення самостійності, зниження тривожності, посилення мотивації та покращення комунікації – сприяє оптимізації реабілітаційного процесу та скороченню термінів відновлення функціональних можливостей. Пацієнти, які перебувають у доступному та психологічно комфортному

середовищі, демонструють вищий рівень активності, регулярність участі в заняттях та кращу динаміку функціонального відновлення [1, 5].

6. Значення безбар'єрності в умовах повномасштабної війни в Україні. В умовах повномасштабної війни питання безбар'єрності набуває особливої актуальності у зв'язку зі зростанням кількості осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій, поранень, інсультів та психоемоційних травм. Для військовослужбовців і цивільних осіб безбар'єрне реабілітаційне середовище є не лише умовою фізичного відновлення, а й важливим чинником збереження людської гідності, психологічної стабільності та соціальної інтеграції [3, 4].

Таким чином, безбар'єрність слід розглядати як стратегічний компонент сучасної системи реабілітації в Україні, що забезпечує підвищення ефективності відновлення, адаптацію пацієнтів до нових життєвих умов і формування стійкості суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Безбар'єрність – це філософія суспільства без обмежень. URL: <https://uvp.od.gov.ua/bezbar-yernist-tse-filosofiya-suspilstva-bez-obmezhen/> (дата звернення: 28.01.2026)

2. Інтеграція принципів безбар'єрності в Україні у відповідь на нові виклики. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/intehratsiya-pryntsypivbezbar'yernosti-v-ukrayini-u-vidpovid-na-novi-vyklyky> (дата звернення: 28.01.2026)

3. Наливайко Л. Р. Марценюк Л. В. «Безбар'єрна Україна»: проблеми та перспективи. Нове українське право, 2023. Вип. 4. С.82-93.

4. Пріоритети та виклики політики безбар'єрності: аналітичні матеріали до розробки Плану заходів на 2025-2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні. Київ: НІСД, 2024. 136 с.

5. Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні : Указ Президента України від 3.12.2020 р. № 533/2020. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809> (дата звернення: 28.01.2026)